Viite

Epävirallinen valtiovarainministerien (ECOFIN) kokous 15.-16.9.2023 ja Euroryhmän kokous 15.9.2023, Santiago de Compostela, Espanja

Suomea kokouksissa edustaa valtiovarainministeri Riikka Purra.

Epävirallisessa kokouksessa ei tehdä päätöksiä.

Tiivistelmä

EU-maiden valtiovarainministerit kokoontuvat 15.9.2023 yhdessä Latinalaisen Amerikan ja Karibian maiden valtiovarainministerien (CELAC) sekä kansainvälisten rahoituslaitosten edustajien kanssa keskustelemaan uuden **Global Gateway –investointiohjelman toimeenpanosta**. Myös EU-maiden keskuspankkien pääjohtajat osallistuvat kokoukseen. Eduskuntaselvityksen (E 15/2023 vp) mukaan Suomi pitää EU:n alueellista Global Gateway -investointiohjelmaa tärkeänä osana EU–CELAC-suhteiden tiivistämistä. Toisena EU-CELAC -keskustelun aiheena on **maailmanlaajuisten rahoitusturvaverkkojen tilanne**. Suomi ottaa tiedoksi sitä koskevan keskustelun.

Kokouksen toisessa osiossa 16.9.2023 EU-maiden valtiovarainministerit keskustelevat yhdessä kansallisten keskuspankkien pääjohtajien kanssa **finanssi- ja rahapolitiikan välisestä vuorovaikutuksesta**. Asiasta alustaa toimitusjohtaja Ángel Ubide Citadell LLC –yrityksestä. Suomi ottaa keskustelun tiedoksi.

Lopuksi EU-maiden ministerit käyvät pienryhmissä keskustelun **strategisesta autonomiasta, taloudellisesta turvallisuudesta ja EU:n yhteishankkeista**. Aiheesta alustavat Bruegel-ajatuspajan johtaja Guntram Wolff ja Elcano Royal –instituutin pääanalyytikko Federico Steinberg. Hallitusohjelman mukaan Suomi ajaa EU:n strategista kilpailukykyä. Suomi ottaa tiedoksi keskustelun.

Muut asiat

Työaamiaisella ministerit keskustelevat finanssipolitiikan sääntöjen uudistamisesta. Lisäksi Euroopan investointipankin pääjohtajan valinta on esillä kokouksen yhteydessä.

Euroryhmä 15.9.2023

Euroryhmässä on tarkoitus keskustella makrotaloudellisesta kehityksestä ja käydä näkemystenvaihto Euroopan parlamentin talous- ja raha-asioiden valiokunnan puheenjohtajan kanssa. Lisäksi esillä on Euroopan keskuspankin johtokunnan jäsenen valintaprosessi.

Asialista:

Pe 15.9. EU:N JA LATINALAISEN AMERIKAN & KARIBIAN MAIDEN MINISTERIT (EU-LAC) SEKÄ KANSAINVÄLISET RAHOITUSLAITOKSET

Työistunto I

- Global gateway –investointiohjelma ***s. 3***

Työistunto II

- Maailmanlaajuisten rahoitusturvaverkkojen tilanne ***s. 6***

La 16.9. EPÄVIRALLINEN ECOFIN

Työistunto I

- Finanssi- ja rahapolitiikan välinen vuorovaikutus ***s. 9***

Työistunto II

- Strateginen autonomia, taloudellinen turvallisuus ja EU:n yhteishankkeet ***s. 12***

Perjantai 15.9.

09:30 Euroryhmän kokous ***s. 16***
13:00 Yhteinen sosiaalinen lounas, ministerit (EU ja LAC)
15:00 I työistunto (EU-LAC)
17:00 II työistunto (EU-LAC)

Lauantai 16.9.

08:30 Työaamiainen (ministerit)
10:00 I työistunto (ministerit ja keskuspankkien pääjohtajat)
12:00 II työistunto (ulkopuoliset esittelijät ja ministerien pienryhmät)

Valtiovarainministeriö Perusmuistio EU/297/2023-VM-9

Taipale Pilvi (UM) 4.9.2023

Valtiovarainministerien epävirallinen (ECOFIN) kokous 15.-16.9.2023, Santiago de Compostela; Työistunto I (15.9.) Global Gateway -investointiohjelma

Kokous
Valtiovarainministerien epävirallinen kokous 15.-16.9.2023, Santiago de Compostela, (Espanja)

Eduskuntatunnus

E 15/2023 vp.
E 22/2022 vp.

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Epävirallisen Ecofin-kokouksen kaksi ensimmäistä keskustelua käydään puheenjohtajamaa Espanjan aloitteesta poikkeuksellisessa kokoonpanossa, johon on kutsuttu EU:n valtiovarainministerien lisäksi valtiovarainministerit 33 Latinalaisen Amerikan ja Karibian alueen maasta sekä edustajia kansainvälisistä rahoituslaitoksista. Lisäksi EU-maiden kansallisten keskuspankkien pääjohtajat osallistuvat myös kokoukseen.

EU:n komissio julkisti 17.–18.7.2023 järjestetyssä EU:n ja Latinalaisen Amerikan ja Karibian maiden yhteisön CELACin huippukokouksessa 45 miljardin euron suuruisen alueellisen Global Gateway -investointiohjelman. Komissio ja EU:n ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja julkaisivat 7.6.2023 EU:n ja Latinalaisen Amerikan ja Karibian välisiä suhteita koskevan tiedonannon, jonka yksi kuudesta prioriteettiteemasta on Global Gateway ja kumppanuus digitaalisessa ja vihreässä siirtymässä (E 15/2023 vp). Neuvoston on tarkoitus laatia tiedonannon pohjalta päätelmät syksyllä 2023.

Suomen kanta

Suomen kantoja Global Gateway -strategiaan on linjattu E-selvityksessä E 22/2022 vp. ja komission 7.6.2023 julkaisemaan tiedonantoon E-selvityksessä E 15/2023 vp. Global Gatewayn toimeenpanon edetessä Suomen kantoja tullaan tarkentamaan.

Suomi pitää tärkeänä, että EU ja Latinalainen Amerikka ja Karibia jatkavat yhteistyötä tiedonannon mukaisesti monenkeskisen järjestelmän, demokratian, ihmisoikeuksien ja kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden vahvistamisessa sekä ilmastonmuutoksen ja

muiden globaalien haasteiden ratkaisemisessa. Tämä on erityisen tärkeää nykyisessä tilanteessa, jossa Venäjä haastaa kansainvälisen oikeuteen perustuvaa järjestelmää ja pyrkii lisäämään vastakkainasettelua globaalisti. (E 15/2023 vp.)

Suomi pitää alueellista Global Gateway -investointiohjelmaa tärkeänä osana EU-CELAC-suhteiden tiivistämistä. Suomi painottaa ohjelmassa erityisesti digitalisaatiota ja tukee kriittisten raaka-aineiden kestäviin toimitusketjuihin liittyvän yhteistyön syventämistä EU:n ja Latinalaisen Amerikan ja Karibian kesken. (E 15/2023 vp.)

Hallitusohjelman mukaan Suomi edistää tehokkaasti suomalaisten yritysten osallistumista Global Gateway -aloitteen puitteissa rahoitettaviin investointihankkeisiin.

Pääasiallinen sisältö

EU:n tavoitteena on syventää ja uudistaa strategista kumppanuutta Latinalaisen Amerikan ja Karibian (LAK) alueen kanssa nopeasti muuttuvassa globaalissa tilanteessa. Espanja on nostanut LAK-alueen yhdeksi EU-puheenjohtajakautensa prioriteetiksi. Kahdeksan vuoden tauon jälkeen järjestetty EU-CELAC-huippukokous oli tärkeä askel suhteiden tiivistämisessä. Useimmat alueen maat ovat EU:lle tärkeitä samanmielisiä kumppaneita. EU- ja CELAC-maat muodostavat lähes 20 % globaalista bruttokansantuotteesta ja lähes kolmanneksen YK:n jäsenistöstä. EU on LAK-alueen suurin investoija.

Global Gateway on EU:n globaali geopoliittinen väline EU:n strategisten kumppanuuksien ja intressien edistämiseksi. Se on osa EU:n pyrkimystä olla vahvempi, luotettava ja ratkaisukeskeinen ulkoinen toimija ja menestyä narratiivien välisessä kilpailussa. Sen avulla pyritään vastaamaan ennen kaikkea Kiinan toimintaan (Belt and Road Initiative) sekä Venäjän vaikutusvaltaan ja vaikuttamispyrkimyksiin kolmansissa maissa. Global Gatewayn lähtökohtana on toimiminen EU:n oman arvopohjan ja intressien pohjalta, huomioida kumppanien tarpeet ja EU:n omat edut.

Global Gatewayn kautta on tavoitteena kanavoida 300 miljardia euroa EU:n ml. yksityisen sektorin rahoitusta infrastruktuurihankkeisiin maailmanlaajuisesti vuosien 2021–27 aikana. LAK-alueelle heinäkuun huippukokouksessa ilmoitettu osuus on 45 miljardia euroa, mutta summaan tulee suhtautua suuntaa-antavasti. Jo aiemmin määriteltyjen vuoden 2023 lippulaivahankkeiden joukossa ovat mm. koko LAK-alueen kattava digitaalinen allianssi, vihreän vedyn hankkeita Chilessä ja Kolumbiassa sekä sademetsän suojeleminen ja 5G-infrastruktuurin kehittäminen Brasiliassa. Vuoden 2024 lippulaivahankkeiden listaa valmistellaan parhaillaan. Puheenjohtajamaa Espanja on korostanut erityisesti sosiaalipoliittisten hankkeiden merkitystä. LAK-alueen maat ovat ottaneet investointiohjelman pääsääntöisesti myönteisesti vastaan, mutta kaipaavat lisätietoa sen toimeenpanosta, rahoituksesta ja aikataulusta.

Global Gateway -investointiohjelman puitteissa voidaan toteuttaa arvopohjaisia ja kansainvälisiä standardeja kunnioittavia reilun vihreän ja digitaalisen siirtymän investointeja eri sektoreilla, mukaan lukien uusiutuva energia, kriittiset raaka-aineet, 5G, digitalisaatio ja koulutus. Vihreää siirtymää koskevalle yhteistyölle on Latinalaisen Amerikan ja Karibian alueella hyvät edellytykset. Alueella on poikkeuksellista luonnonvaroihin ja ekosysteemeihin perustuvaa potentiaalia, ja alueella on keskeinen rooli globaalien ilmasto- ja ympäristötavoitteiden saavuttamisessa. Molempia osapuolia hyödyttäviä kumppanuuksia on löydettävissä myös kriittisten mineraalien kestäviin toimitusketjuihin liittyen. Digitaalisen siirtymän yhteistyötä tukee maaliskuussa lanseerattu EU:n ja 20 LAK-alueen maan digitaalinen allianssi, jonka tavoitteena on luoda yhteisiä aloitteita, tiivistää dialogia digitaalisesta politiikasta ja sääntelyn lähentämisestä.

Global Gatewayn toimeenpano tapahtuu EU:n osalta ensisijaisesti Team Europe -aloitteiden kautta. Tavoitteena on tuoda eurooppalaista rahoitusta yhteen ja käynnistää merkittäviä alueellisia yhteishankkeita, joilla tuetaan investointien valmistelua ja kumppanuuksien syventämistä. Suomi ei rahoita kehitysyhteistyövaroin digitalisaatio- tai muita Team Europe -aloitteita Latinalaisessa Amerikassa ja Karibialla, mutta tukee suomalaisten yritysten osallistumista EU-yhteistyöhön. Investointiohjelma kohdentuu monille painopistesektoreille, joilla suomalaistoimijoilla on paljon osaamista ja annettavaa, joten Global Gateway tarjoaa suomalaisyritykselle mahdollisuuden kasvattaa jalansijaa myös LAK-alueella.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

-

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

Ulkoministeriö
Valtiovarainministeriö
EU-ministerivaliokunnan kirjallinen menettely 6.-7.9.2023

Eduskuntakäsittely

Suuren valiokunnan kirjallinen menettely 13.9.2023

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

-

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Pilvi Taipale, lähetystöneuvos, UM ASA-30, puh. 050 563 9424
Silja Leinonen, kehityspolitiikan neuvonantaja, UM KEO-20, puh. 050 516 5892
Juho Väänänen, avustaja, UM POL-30, puh. 050 301 5358

VAHVA-tunnus

EU/297/2023

Valtiovarainministeriö Perusmuistio EU/288/2023-VM-1

Salmi Martti 1.9.2023

Epävirallinen valtiovarainministerien (ECOFIN) kokous 15.-16.9.2023, Santiago de Compostela; Työistunto II (15.9.): Maailmanlaajuisten rahoitusturvaverkkojen tilanne

Kokous
Epävirallinen valtiovarainministerien (ECOFIN) kokous 15.-16.9.2023, Santiago de Compostela (Espanja)

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Epävirallisen Ecofin-kokouksen kaksi ensimmäistä keskustelua käydään puheenjohtajamaa Espanjan aloitteesta poikkeuksellisessa kokoonpanossa, johon on kutsuttu EU:n valtiovarainministereiden sekä keskuspankkien pääjohtajien lisäksi valtiovarainministerit 33 Latinalaisen Amerikan ja Karibian alueen maasta sekä edustajat yli kymmenestä kansainvälisestä rahoituslaitoksesta, joista osa toimii vain kyseisellä alueella.

Suomen kanta

Suomi ottaa keskustelun tiedoksi.

Pääasiallinen sisältö

Puheenjohtajamaa Espanjan tavoitteena on käydä keskustelu, joka pohjustaisi konkreettisten tulosten aikaansaamista Kansainvälisen valuuttarahaston ja Maailmanpankin Marokon Marrakechissä 11.–14. lokakuuta 2023 pidettävissä vuosikokouksissa. Toinen keskeinen tavoite on vuoropuhelu kokoukseen kutsuttujen Latinalaisen Amerikan ja Karibian alueen maiden ministerien kanssa, kyseessä on heille myös tilaisuus kertoa huolistaan ja toiveistaan EU-toimijoiden suuntaan, mihin halutaan tarjota mahdollisuus.

Tämän asiakohdan keskustelu tulee perustumaan puheenjohtajamaa Espanjan laatimaan muistioon, johon on kirjattu keskustelua ohjaavia kysymyksiä. Kyseinen muistio ei ole ollut käytettävissä vielä tätä asiakirjaa laadittaessa, mutta siinä voidaan ennakkotietojen perusteella olettaa käsiteltävän ainakin seuraavia asioita:

1) Kansainvälinen valuuttarahasto IMF:n hallintouudistus eli kiintiöosuuksien suhteiden päivittäminen sekä laajemmin IMF:n aseman vahvistaminen maailmanlaajuisten rahoitusturvaverkkojen keskiössä.

2) keinot valtiollisen velanhoidon tehostamiseksi.

3) monenkeskisten kehityspankkien uudistushanke, keskittyen erityisesti yksityisen sektorin investointien mobilisoimiseen ja maailmanlaajuisten julkishyödykkeiden rahoittamiseen etenkin ilmastonmuutoksen osalta.

IMF:n kiintiöuudistuksen osalta keskustelut ovat globaalitasolla kesken. IMF:n jäsenmaiden kesken ei ole suurta halukkuutta muuttaa kiintiökaavaa, mutta Yhdysvallat ei pidä hyväksyttävänä mahdollisesti korotettavien kiintiöosuuksien jakamista nykyisen kaavan mukaan, koska se hyödyttäisi erityisesti Kiinaa. Tavoitteena on päästä asiasta sopuun IMF:n vuosikokouksessa lokakuussa. EU-mailla on yhteiset peruslinjaukset asiaa koskeviin neuvotteluihin, EU:n lähtökohtina on IMF:n resurssien turvaaminen vähintään nykytasolla, kiintiöiden jakautumisen peruskaavan pitäminen ennallaan ja kiintiöuudistusta koskevien neuvotteluiden käynti IMF:n piirissä esimerkiksi G7 tai G20 -ryhmien sijaan.

Maailmanpankkiryhmän uudistusprosessi perustuu tiekarttaan, joka koostuu kolmesta osa-alueesta: pankkiryhmän vision ja tehtävän uudelleentarkastelu, johon lukeutuu tavoite vahvemmasta painotuksesta globaaleihin julkishyödykkeisiin, kuten ilmastonmuutoksen vastaiseen työhön; pankkiryhmän toimintamallin uudelleenarviointi ja kehittäminen; sekä vaihtoehtojen kartoitus ja toteuttaminen Maailmanpankin rahoituskapasiteetin ja -mallin parantamiseksi. Maailmanpankkiryhmän uudistuksen on tarkoitus toimia alkusysäyksenä laajemmalle kehityspankkireformille.

Ottaen huomioon tähän epävirallisen Ecofin-kokouksen keskusteluun mahdollisesti osallistuvien tahojen suuri määrä (yli 110 henkeä) ja keskusteluun käytettävissä olevan ajan rajallisuus (puolitoista tuntia), tulee puheenjohtajan kysymyksillä olemaan keskustelun ohjautumisen kannalta ratkaiseva merkitys.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

-

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunnan kirjallinen menettely 6.-7.9.2023

Eduskuntakäsittely

Suuren valiokunnan kirjallinen menettely ke 13.9.2023

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

Kokouksen keskustelu käydään puheenjohtajamaan laatiman muistion pohjalta, joka ei ole ollut käytettävissä vielä tätä asiakirjaa laadittaessa.

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

VM/KVR, finanssineuvos Martti Salmi, p. +358 400 510 304.
etunimi.sukunimi@gov.fi

VAHVA-tunnus

EU/288/2023

Liitteet -

Viite -

Valtiovarainministeriö Perusmuistio EU/19/2023-VM-23

Niemeläinen Julia, Lassi Auri, Savolainen Leena 1.9.2023

Epävirallinen valtiovarainministerien (ECOFIN) kokous 15.-16.9.2023, Santiago de Compostela; Työistunto I (16.9.): Finanssi- ja rahapolitiikan välinen vuorovaikutus

Kokous
Epävirallinen valtiovarainministerien (ECOFIN) kokous 15.-16.9.2023, Santiago de Compostela (Espanja)

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Ministerit ja keskuspankkien pääjohtajat keskustelevat siitä, miten EU-maiden finanssipolitiikat ja rahapolitiikka ovat yhteydessä toisiinsa nykytilanteessa ja miten molemmissa voidaan huomioida niille asetetut prioriteetit. Suomesta kokoukseen osallistuu myös Suomen Pankin pääjohtajan sijainen Marja Nykänen. Aiheesta alustaa toimitusjohtaja Ángel Ubide Citadell LLC -yrityksestä.

Puheenjohtajan tausta-asiakirja ei ole ollut saatavilla muistiota laadittaessa.

Suomen kanta

Suomi ottaa keskustelun tiedoksi.

Pääasiallinen sisältö

Rahapolitiikan viritys on kiristynyt euroalueella vuodesta 2022 alkaen vastineena hintojen nopeutuneelle nousulle. Euroalueen inflaatio on hidastunut vuoden 2022 lopulta alkaen ja oli uusimpien tietojen mukaan 5,3 % elokuussa 2023. Korkojen nousun arvioidaan tasaantuneen, mutta inflaatiokehitykseen liittyy riskejä ja EKP on painottanut noudattavansa data-pohjaista lähestymistapaa rahapoliittisissa päätöksissään. Raha-politiikan odotetaan pysyvän tulevina vuosina selkeästi kireämpänä kuin 2010-luvulla.

Finanssipolitiikka puolestaan oli elvyttävää useimmissa EU-maissa vuonna 2022. Komission arvion mukaan finanssipolitiikan viritys eroaa voimakkaasti jäsenmaiden välillä vuonna 2023 ja on vakauttava vuonna 2024. Euroalueella finanssipolitiikan viritys oli komission arvion mukaan vuosina 2020–2022 voimakkaasti elvyttävä, vuonna 2023 hieman kiristävä ja kiristyy entisestään vuonna 2024 johtuen erityisesti energiatukitoimien poistumisesta.

Rahapolitiikan kiristyminen on julkisen talouden näkökulmasta kasvattanut jäsenmaiden velanhoitomenoja ja luonut paineita velkakestävyyden parantamiseksi, ja reaalitalouden näkökulmasta hillinnyt talouskasvua. Toisaalta viime vuosien finanssipoliittinen elvytys on vahvistanut kokonaiskysyntää ja mahdollisesti kasvattanut inflaatiopaineita EU-maissa.

Rahapolitiikan ja finanssipolitiikan vuorovaikutus on erityisen tärkeää euroalueella, missä yhteisen rahapolitiikan ja kansallisen finanssipolitiikan tulee vastata riittävästi yleiseen ja maakohtaiseen talouskehitykseen ja shokkeihin. Komission arvion mukaan kiristys on vuonna 2023 edelleen voimakkaampaa rahapolitiikan puolella, mutta vuonna 2024 raha- ja finanssipolitiikan viritysten odotetaan olevan yhdenmukaisempia finanssipolitiikan kiristyessä. Finanssipolitiikan ei odoteta lisäävän inflaatiopaineita euro-alueella vuosina 2023–24. Finanssipolitiikan odotetaan olevan euroalueella kiristävää myös tulevina vuosina, sillä useiden maiden on saatettava alijäämä uskottavasti alle 3 prosenttiin ja velkasuhde kestävästi lasku-uralle.

Euroryhmän julkilausumassa (13.7.2023) todetaan, että finanssipoliittisen sopeutuksen strategia on jatkossa perusteltu ja finanssipolitiikan kiristävä viritys vuonna 2024 euro-alueella välttämätön. Toisaalta julkilausumassa todetaan euroryhmän seuraavan tilannetta tiiviisti ja arvioivan jäsenmaiden politiikkoja joulukuussa pohjautuen komission arvioihin vuoden 2024 alustavista talousarviosuunnitelmista (DBP).

Tällä hetkellä finanssi- ja rahapolitiikan yhteensovittamiseen liittyvien keskeisten haasteiden voidaan katsoa liittyvän talousnäkymien epävarmuuteen koskien sekä inflaatiota että talouskasvua. Komission viimeisimmän ennusteen (kevätennuste) mukaan EU-alueen reaalisen BKT:n ennustetaan kasvavan 1,0 % ja inflaation hidastuvan 6,7 prosenttiin vuonna 2023. Jos kasvunäkymät heikkenevät, muodostuu paineita finanssipoliittiselle elvytykselle, mikä puolestaan voi vaikeuttaa keskuspankin inflaatiotavoitteen saavuttamista.

Muita haasteita finanssi- ja rahapolitiikan yhteensovittamiseen voi syntyä johtuen finanssipolitiikan toimeenpanoon liittyvästä rahapolitiikkaa pidemmästä viiveestä sekä inflaatio- ja kasvukehityksen heterogeenisuudesta maiden välillä, mikä voi johtaa erilaisiin tulkintoihin soveltuvasta finanssipolitiikan virityksestä ja vaikeuttaa finanssi- ja rahapolitiikan yhteensovittamista euroalueella.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

-

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta kirjallinen menettely 6.-7.9.2023

Eduskuntakäsittely

Suuren valiokunnan kirjallinen menettely 13.9.2023

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

Puheenjohtajan tausta-asiakirja ei ole ollut saatavilla muistiota laadittaessa.

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

VM/KO erityisasiantuntija Julia Niemeläinen, p. 02955 30043
VM/KO finanssiasiantuntija Auri Lassi, p. 02955 30387
VM/EUS finanssiasiantuntija Leena Savolainen, p. 02955 30129
etunimi.sukunimi@gov.fi

VAHVA-tunnus

EU/19/2023

Liitteet -

Viite -

Valtiovarainministeriö Perusmuistio EU/19/2023-VM-24

Vähä-Sipilä Mikko/TEM 4.9.2023

Epävirallinen valtiovarainministerien (ECOFIN) kokous 15.-16.9.2023, Santiago de Compostela; Työistunto II (16.9.): Strateginen autonomia, taloudellinen turvallisuus ja EU:n yhteishankkeet

Kokous
Epävirallinen valtiovarainministerien (ECOFIN) kokous 15.-16.9.2023, Santiago de Compostela (Espanja)

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Epävirallisen Ecofin-kokouksen viimeisen työistunnon aiheena on strateginen autonomia, taloudellinen turvallisuus ja EU:n yhteishankkeet. Aiheesta alustavat ennen pienryhmäkeskusteluja Bruegel-ajatuspajan johtaja Guntram Wolff ja Elcano Royal -instituutin pääanalyytikko Federico Steinberg. Keskustelussa on tarkoituksena käsitellä Euroopan taloudellisen lähentymisen, finanssipolitiikan, EU:n yhteisten hankkeiden ja EU:n taloudellisen turvallisuuden strategian välistä vuorovaikutusta. Kokouksen keskustelu käydään puheenjohtajamaan laatiman muistion pohjalta, joka ei ole ollut käytettävissä vielä tätä asiakirjaa laadittaessa.

Epävirallisessa kokouksessa ei tehdä päätöksiä.

Suomen kanta

Suomi ottaa keskustelun tiedoksi.

Hallitusohjelman mukaan Suomi ajaa EU:n strategista kilpailukykyä. Tavoitteen saavuttamiseksi Suomi edistää vapaaseen liikkuvuuteen perustuvia sisämarkkinoita ja jäsenvaltioiden välistä luottamusta, haitallisten riippuvuuksien vähentämistä, toimitusketjujen hajauttamista ja markkinaehtoisten ratkaisujen lisäämistä.

Suomi pitää tärkeänä, että EU kehittää taloudellisen turvallisuuden strategiaa suurvaltakilpailu, geopoliittinen vastakkainasettelu ja muuttunut toimintaympäristö huomioiden, ja EU:n kumppanuuksia vahvistaen. Tavoitteena tulee olla globaalisti vahva ja toimintakykyinen EU. (E 13/2023 vp.)

Suomen tavoitteiden mukaista on, ettei MFF-välitarkistukseen sisältynyt ehdotusta uudeksi suvereniteettirahastoksi. Suomi ei nykytilanteessa kannata lisärahoitusta tai

kokonaan uusia EU-tason rahoitusvälineitä. Suomi tukee STEP-kehysvälineen tavoitetta koordinoida toimia ja rahoitusta strategisiin investointeihin tarkkaan määritetyillä aloilla. Suomi kuitenkin pitää STEP-toimiin ehdotettua lisärahoitusta liian suurena. (E 17/2023 vp.)

Pääasiallinen sisältö

Komissio julkaisi 20.6.2023 tiedonannon Euroopan taloudellisen turvallisuuden strategiasta (Joint Communication to the European Parliament the European Council and the Council on European Economic Security Strategy). Taloudellisen turvallisuuden tiedonanto on osa laajempaa kokonaisuutta (ml. lainsäädännön ja toimintatapojen kehittäminen), jolla EU pyrkii vastaamaan paremmin mm. geopoliittisen suurvaltakilpailun, pandemian ja Venäjän hyökkäyssodan vaikutuksesta muuttuneeseen toimintaympäristöön. Tähän asti EU-sääntelyssä on lähestytty talouden ja turvallisuuden saumakohtia pistemäisesti taloudellista turvallisuutta tavoittelevien aloitteiden kautta. Tiedonannon tavoitteena on määrittää kokonaisvaltaisempaa lähestymistapaa EU:n taloudelliseen turvallisuuteen ja siihen liittyvien riskien hallintaan sekä pyrkiä tunnistamaan puutteita EU:n nykyisessä työkaluvalikoimassa.

Taloudellinen turvallisuus linkittyy EU:n avoimen strategisen autonomian kehittämiseen, joka on Espanjan EU:n neuvoston syksyn 2023 puheenjohtajakauden keskeisiä teemoja ja liittyy puheenjohtajamaan työohjelman mukaan myös EU:n kilpailukyvyn kehittämiseen. Kesäkuun Eurooppa-neuvosto (29.–30.6.) kävi keskustelun taloudellisesta turvallisuudesta tiedonannon pohjalta. Komission on tarkoitus esittää tarkempia toimenpide-ehdotuksia vielä toimikautensa aikana.

Tiedonannossa lähtökohtana on, että taloudellisen turvallisuuden strategian tavoitteena on hallita ja vähentää kriittisiä taloudellisista riippuvuuksista aiheutuvia riskejä, jotka aiheutuvat valtioiden tai valtion kontrolloimien tahojen toimista. Taloudellisen turvallisuuden kehittämisessä kyse on riskien tunnistamisesta ja niiden vähentämisestä, samalla säilyttäen avoimen maailmantalouden hyödyt, joiden varaan myös EU:n taloudellinen turvallisuus ja menestys rakentuvat.

EU:n taloudellisen turvallisuuden ajattelussa on kolme prioriteettia: 1) EU:n oman kilpailukyvyn edistäminen omaa kriisivarautumista vahvistamalla ja innovaatioiden ja teollisuuden kyvykkyyksiä kehittämällä; 2) Suojautuminen havaituilta taloudellisen turvallisuuden riskeiltä EU:n olemassa olevaa työkaluvalikoimaa hyödyntämällä. Olemassa olevien välineiden rinnalle voi olla tarvetta kehittää myös uusia työkaluja; 3) Kumppanuuksien kehittäminen ja yhteistyön tekeminen muiden kanssa taloudellisen turvallisuuden edistämiseksi.

Tiedonannon mukaan komissio tulee ehdottamaan aloitetta vuoden 2023 loppuun mennessä.

Kumppaneista, joiden kanssa tehdään jo yhteistyötä, mainitaan muun muassa Yhdysvallat, Intia, Japani ja G7-maat. Taloudellisen turvallisuuden haasteisiin vastaamiseksi on tärkeää olla käytössä mahdollisimman laaja geotaloudellinen työkalulaatikko, joka kattaa laajasti erilaisia sopimuksia ja yhteistyömuotoja, muun muassa vapaakauppasopimukset, digitaaliset kumppanuudet, vihreät kumppanuudet, raaka-ainekumppanuudet ja Raaka-aineklubin sekä yhteistyön EU:n lähialueiden kanssa. Näitä muokataan taloudellisen turvallisuuden vahvistamiseksi. Monenkeskisen sääntöpohjaisen järjestelmän, erityisesti Maailmankauppajärjestö WTO:n, tukeminen ja uudistaminen, on EU:n yksi geopoliittista intresseistä, joka suojaa protektionismilta.

EU-tasolla on käyty keskustelua yhteisrahoitteisista hankkeista strategisen autonomian vahvistamiseen liittyen. Komissio antoi 20.6.2023 ehdotukset EU:n monivuotista

rahoituskehystä 2021-2027 koskevaksi välitarkistukseksi. Komission tiedonannosta laadittiin erillinen E-kirje (E 17/2023 vp). Euroopan komission asetusehdotuksen (COM(2023) 335 final) mukaan STEP-kehysvälineen on määrä vahvistaa Euroopan suvereniteettia ja turvallisuutta, vauhdittaa vihreää ja digitaalista siirtymää, vahvistaa kilpailukykyä, vähentää strategisia riippuvuuksia, edistää tasapuolisia toimintaedellytyksiä investointien osalta sisämarkkinoilla koko unionissa ja tukea osallistavaa pääsyä houkutteleviin ja laadukkaisiin työpaikkoihin. STEP-kehysvälineen avulla tuetaan kriittisten teknologioiden ja tuotteiden kehittämistä ja valmistusta EU:ssa, niiden arvoketjujen suojaamista ja varmistamista sekä tarvittavan työvoiman ja osaamisen turvaamista seuraavilla aloilla: 1) syvä- ja digitaaliteknologiat, 2) puhtaat teknologiat ja 3) bioteknologiat.

Komissio esittää STEP-toimien toteuttamiseksi 10 miljardin euron lisärahoitusta sekä erinäisten EU-ohjelmien ja -välineiden sääntöjen joustavoittamista STEP-tavoitteiden tukemiseksi. Komissio ehdottaa, että lisärahoitustarve katettaisiin kansallisin maksuosuuksin. Komission mukaan ehdotetuilla ohjelmien sisällöllisillä muutoksilla sekä lisärahoituksella voitaisiin saavuttaa noin 160 miljardin euron kokonaisinvestoinnit STEP-kehysvälineen kattamiin teknologioihin. Puolet komission ehdottamasta budjettilisäyksestä (innovaatiorahastolle ehdotettu viiden miljardin euron lisäys) ei olisi komission ehdotuksen mukaan suomalaisten toimijoiden haettavissa.

Yleisemmin strategiseen autonomiaan liittyen, EU:n ulkopuolisten toimijoiden merkittävä asema voi vahvistaa niiden neuvotteluvoimaa EU:n yritysten ja kansalaisten suuntaan. Erityisesti rahoitusmarkkinoiden osalta, esimerkiksi euroalueen laajuisesti toimivat vähittäismaksamisen tavat eurokäteistä lukuun ottamatta ovat vahvasti riippuvaisia EU:n ulkopuolisista toimijoista niin liiketoimintaprosessien kuin infrastruktuurin osalta. Digitaalista liiketoimintaa harjoittavien monikansallisten suuryritysten läsnäolo on nykyisten merkittävien toimijoiden ohella kasvusuunnassa ja tämä voi asettaa kysymyksiä reilun kilpailun mahdollisuuksista laajoja verkosto- ja skaalaetuja nauttivilla liiketoiminta-alueille. Alalle tulon esteiden madaltaminen sekä toimintaympäristön kilpailullisuuden lisääminen voisivat mahdollisesti parantaa kansalaisten asemaa ja kontrollia omasta datasta, johon käsiksi pääsemisen suhteen käydään jatkuvasti kovempaa kilpailua.

Yhteismarkkinan näkökulmasta rahoituspalveluiden tarjoamisen vapaa liikkuvuus, yhteiset pelisäännöt (kuten pääomamarkkinaunionin kehittäminen) ovat osa EU:n rahoitusjärjestelmän olosuhteiden kehittämistä EU:n globaalin kilpailullisuuden edistämiseksi. Yhteisen eurooppalaisen infrastruktuurin rakentaminen innovatiivisten yksityisten palveluiden kehittymisen tueksi voisi tarjota jatkossa EU:n yrityksille ja kansalaisille vahvemman neuvotteluaseman ja turvata valinnanvapauden periaatteen toteutumisen erilaisten palveluntarjoajien kilpailuttamisessa. Suomen kilpailukyky ja yritysten liiketoimintaympäristön kehitys on pitkälti sidoksissa EU-sääntelyn ja -politiikan kehitykseen ja sisämarkkinoiden toimintaan. Suomen geopoliittinen asemaan EU:ssa liittyy useita teemoja esimerkiksi huoltovarmuuden ja teollisuuden kilpailukyvyn osalta, jotka alleviivaavat muun muassa infrastruktuurin liittyvien rakenteiden kehittämisen näkökulman tärkeyttä.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

-

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

Työ- ja elinkeinoministeriö

Valtiovarainministeriö
EU-ministerivaliokunta kirjallinen menettely 6.-7.9.2023

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta kirjallinen menettely 13.9.2023

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

Puheenjohtaja ei ole toimittanut tausta-asiakirjoja asiasta.

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

TEM/AKO, johtaja Mikko Vähä-Sipilä, p. +358 295 047 166
TEM/EUKV, erityisasiantuntija Riku Tsokkinen, p. +358 295 047 315
VM/BO, erityisasiantuntija Miikka Paajavuori,
VM/RMO, finanssisihteeri Atte Jantunen, p. +358 295 530 508
etunimi.sukunimi@gov.fi

VAHVA-tunnus

EU/19/2023

Liitteet -

Viite -

Valtiovarainministeriö

EUS, KO, RMO, KVR 04.09.2023

Euroryhmän kokous 15.9.2023

Euroryhmän kokouksessa 15.9.2023 käsitellään seuraavia asioita:

1. **Makrotaloudellinen kehitys, ml. näkemystenvaihto Euroopan parlamentin talous- ja raha-asioiden valiokunnan puheenjohtajan kanssa sekä kansainvälisten kokousten valmistelu**

   Euroryhmä käy näkemystenvaihdon kokonaistaloudellisesta kehityksestä. Komissio esittelee 11.9. julkaistavaa välitalousennustettaan. Asiakohdassa keskustellaan myös Kansainvälisen valuuttarahaston ja Maailmanpankin Marokon Marrakechissä 11.-14.10.2023 pidettävissä vuosikokouksissa esille nousevista asioita.

   Euroalueen lyhyen aikavälin talousnäkymät jatkuvat epävarmoina. Teollisuuden osalta euroalueen kehitys on ollut alamaissa jo kauan, mutta palveluissa vire pysyi kohtuullisena vielä alkuvuoden, pitäen euroalueen talouden niukassa kasvussa. Elokuun alustavat ostopäällikköindeksit viestivät kuitenkin käänteestä huonompaan myös palveluissa. Kuluttajien luottamus jatkoi kesällä elpymistään, mutta notkahti hieman uudelleen elokuussa. Työmarkkinoilla tilanne sen sijaan on yleisesti ottaen pysynyt hyvänä. Työttömyys on viime kuukaudet pysytellyt tilastohistorian alimmalla tasolla. Inflaatio on puolittunut viime syksyn huipusta, mutta on edelleen kaukana keskuspankin tavoitteesta. EKP:n koronnostosyklin odotetaan olevan loppumaisillaan, mutta markkinakoroissa ei ole näköpiirissä nopeaa laskua.

2. **EKP:n johtokunnan uuden jäsenen valintaprosessi**

   Euroryhmässä keskustellaan Euroopan keskuspankin johtokunnan uuden jäsenen nimittämisprosessista. Euroryhmässä annetaan mahdollisesti suositus Euroopan keskuspankin johtokunnan uuden jäsenen nimittämiseksi.

   Eurooppa-neuvosto nimittää määräenemmistöllä Euroopan keskuspankin johtokunnan puheenjohtajaksi, varapuheenjohtajaksi ja muiksi jäseniksi neuvoston suosituksesta henkilöt, joilla on arvostettu asema ja ammattikokemus rahatalouden tai pankkitoiminnan alalla (SEUT 283 artiklan 2 kohdan toinen alakohta). Johtokunnan jäsenten toimikausi on kahdeksan vuotta, eikä heitä voida nimittää uudeksi toimikaudeksi.

3. **Muut asiat**

   a) Tilannekatsaus EVM-muutossopimuksen ratifiointiin

   Euroryhmä saa katsauksen Euroopan vakausmekanismista (EVM) tehdyn sopimuksen muuttamiseksi neuvotellun muutossopimuksen ratifioinnista. Neuvottelut

EVM-sopimuksen muuttamisesta osana talous- ja rahaliiton syventämistä käytiin vuosina 2018-2020. Italia on viimeinen maa, joka ei ole muutossopimusta ratifioinut. Kaikki EVM:ssa jäsenenä olevat euroalueen valtiot ovat muutossopimuksen jo allekirjoittaneet vuonna 2021, mutta Italian hallitus on ollut haluton sopimusta ratifioimaan sisäpoliittisista syistä. Muutossopimuksen ratifiointi vietiin tämän vuoden kesällä Italian parlamentin käsiteltäväksi. Parlamentti kuitenkin lykkäsi asian käsittelyä loppuvuoteen.

Suomi ratifioi muutossopimuksen vuonna 2021 hallituksen esityksen HE 99/2021 vp perusteella.

Muutossopimuksen myötä EVM saa mm. valtuudet arvioida euroalueen maiden velkakestävyyttä, vahvemman vaatimuksen velan kestävyydestä tuen myöntämisen ehtona ja jäsenmaiden velkakirjoissa käyttöönotettavista, vahvistetuista yhteistoimintalausekkeista, jotka antavat paremmat edellytykset velan uudelleenjärjestelyyn tarvittaessa. Lisäksi sopimusmuutoksien myötä EVM:lle annetaan valtuus tarjota osana pankkiunionin viimeistelyä pankkien kriisinratkaisurahastolle (SRF) viimesijainen varautumisjärjestely eli ns. backstop, jos SRF:n omat varat ovat väliaikaisesti ehtyneet.

Liitteet -